

Калинюшко Олеся – студентка II курсу
Інституту філології та журналістики
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
Науковий керівник: кандидат філологічних
наук, доцент Л.Б. Лавринович

Гендерний код у трагедії Дж. Мільтона «Самсон-борець»: художня інтерпретація біблійного сюжету

Актуальність. Проблема реінтерпретації біблійних текстів у творчості письменника – загальне місце літературознавчих досліджень. Біблія творить широке інтертекстуальне поле, в якому кожна епоха і кожен автор може знайти для себе добру поживу. Загальним місцем вивчення творчості Дж. Мільтона є згадка про використання ним біблійної історії Самсона. Засвоюючи традиційний сюжет, англійський автор ускладнює його проблематику та композицію, при цьому майже не деформуючи сюжету першоджерела. Дослідники традиційно кажуть про вплив революційної заангажованості Мільтона на зміст останнього його твору (подвиг Самсона як проекція на незламність поглядів самого автора на англійську буржуазну революцію). Проте гендерний код трагедії залишається недослідженим.

Метою роботи є розгляд особливостей інтерпретації біблійної історії про Самсона з позиції гендерної та дотичної до неї у творі проблематики.

Ще І. Франко, автор українського перекладу трагедії, зауважив новаторство Мільтона у зображенні Далілі не як блудниці (за старозавітним сюжетом), «з якою Самсон знайомиться зовсім випадково, яка не має для нього ніяких зобов'язань і за обіцяну їй грошову нагороду без великої труднощі виманує в нього тайну його сили та віддає його в руки ворогів» [2, 483], а як законної жінки, «яка доконала зради на своїм мужі не тільки заради обіцяної нагороди, але також під натиском страшних погроз, а ще більше під впливом свого власного релігійного та патріотичного почуття» [2, 483]. При тому Мільтон не засуджує чи виправдовує дії Далілі, нібито надаючи таку можливість читачеві. Спробуємо мотивувати такий підхід до організації художнього матеріалу англійським автором.

Дія трагедії відбувається протягом однієї доби. Дж. Мільтон переносить читача у в'язницю, де карається Самсон, розплачуючись за надмірну довірливість до дружини-філістимлянки. З діалогів головного героя з батьком Маноа та дружиною Далілою дізнаємось про події, які передували полону Самсона. Деякі біблійні епізоди з життя Самсона залишилися поза увагою автора (не знаходимо, зокрема, згадок про сутичку Самсона із левом та загадку про мед, які постають із епізоду про перший шлюб героя [1, 263-264]). Проте у Мільтона із уст самого Самсона ми дізнаємося, що Даліла була не першою його дружиною. Таким чином, позбавивши текст зайвих деталей, автор не порушив сюжету біблійної історії. Це дозволило зосередити більше уваги на головному, зокрема на проблемах батьків та дітей, жінки та чоловіка у шлюбі, які не акцентовані у біблійному пратексті.

Шлюб – святе таїнство – був обраний Мільтоном як форма стосунків героїв. Узаконивши стосунки Самсона та Даліли, автор показав нам чистоту та благородність небесного улюбленця, який вважав нижчим своєї гідності «плутатись» із жінками непевної поведінки. Не дивним у такому випадку є зізнання Самсона, викриття свої таємниці людині, від якої він не має права критись, пов'язавши себе із нею священними узами (у біблійному тексті таке зізнання виглядає менш мотивованим): «...*Тобі довірив я свої всі тайни, / Не легкомислено, а порушений / Твоїми просьбами, яким нічого я / Відмовити не міг*» [2, 515].

Він поважає почуття кохання, яке сподвигло його до єднання із Далілою, проте саме у цьому і криється основна суперечність героя. Йому вистачає духу дорікати любов'ю, обов'язком вірності дружині, тоді як сам не заперечує того, що не відчував до Даліли нічого більшого, як потяг, і зовсім не почуття щирого кохання рухало ним, коли він брав шлюб з філістимлянкою: «*Повинна задля мене ти була / Покинуть друзів, вітчину й рідню...*» [2, 515]. Тут його позиція не надто послідовна, ба навіть лицемірна. Адже Самсон використав філістимлянку, ним керувало почуття помсти ворогам Ізраїлю, а не чисті порухи кохання: «*Я думав після першого подружжя, / Що й друге мені вільно*

для такої / Самої цілі, дивлячись все, / Гнобить гонителів Ізраїлю» [2, 493]. Гендерний конфлікт у трагедії, як бачимо, має не тільки зовнішній, а й внутрішній характер: Мільтон демонструє суперечливість Самсона у його ставленні до дружини.

Натомість драматург облагороджує образ Даліли, яка не спокусилась на гроші своїх одновірців, проте не змогла встояти, залишитись непохитною, відчуваючи обов'язок перед своїм народом: *«...воля одиниці / Все відступити мусить перед благом / Загальним» [2, 514-515].* Як Самсон став християнським героєм завдяки своєму подвигу, так і Далілу стали обожнювати за те, що вона переступила через свої почуття заради блага рідної країни. Коли реципієнт мимовільно підтримує та виправдовує Самсона, то робить це не в останню чергу через свою приналежність до християнської релігії. Мільтон же, автор світського, а не релігійного твору, підкреслював рівність як чоловіка і жінки, так і їх поглядів. Це була його принципова позиція, яку він оприлюднив ще у ранньому полемічному трактаті «Про розлучення». Саме заради збереження основної проблеми трагедії та акцентуванні уваги на рівності героїв Мільтон, завівши їх під вінець, залишив віросповідання незмінними: християнин не може узяти за дружину невірну, Даліла ж і після одруження продовжує поклонятися Дагону.

Висновки. Змінивши традиційний біблійний сюжет, Дж. Мільтон у трагедії «Самсон-борець» акцентує увагу не тільки на ідеї незламності та жертвовності героя перед обличчям смерті, а ускладнює інтерпретацію конфліктом між особистим та суспільним, яке у творі здобуває гендерне підґрунтя. Автор переконаний, що суперечливість поглядів, різні політичні та релігійні переконання стоять на заваді гармонії шлюбу.

Література

1. Книга Суддів // Біблія. – Українське біблійне товариство, 1994. – С. 262-266.
2. Мільтон Дж. Самсон-борець : [передмова І. Я. Франка] // Франко І. Я. Збір. тв. : у 50 т. – Т. 12. – К. : Наукова думка., 1978. – С. 474-551.